

ФИЛОСОФИЈА, А НЕ ФИЛОЗОФИЈА

I

У XVII-ој глави *Правописа српскохрватскога књижевног језика*, Београд 1960, где је реч о замењивању хеленских и латинских гласова, поставља се као правило: „Сугласник *с* међу самогласницима замењује се са *з* и *у* грчким и у латинским речима, према традиционалном изговору тога латинскога гласа“ (стр. 134), па се, поред осталих примера, као примери таквих речи узимају хеленске речи *philosophia* и *philosophos*, које би, према томе правилу, требало да се изговарају и пишу као филозофија и филозоф (стр. 135).

Међутим, такав изговор је сасвим погрешан, јер су речи *philosophia* и *philosophos* сложенице, а за такве сложенице поставља се правило: „На почетку другог дела сложенице *с* не прелази у *з*“, па се као пример такве сложенице узима хеленска реч *asymmetria* (*a + symmetria*) у којој *с* остаје *с*: асиметрија.

Очевидно је да горње правило, по којему *philosophia* и *philosophos* треба да се изговарају као филозофија и филозоф противречи другом правилу, по којему те речи треба да се изговарају и пишу као философија и философ, а само су такав изговор и такво писање правилни, јер други део тих сложеница почиње гласом *с* који, зато што се наводи на такву месту, не прелази у *з*.

Како је настала та противречност? Настала је отуда што је Правописна комисија смела с ума да су и речи *philosophia* и *philosophos* сложенице: реч *philosophia* састављена је од речи *phileo* (=волим) и *sophia* (=мудрост) и *philosophos* од речи *phileo* (=волим) и *sophos* (=мудар), те према томе *philosophia* значи љубав према мудрости, а *philosophos* онога који воли мудрост.

Изговарање и писање речи *philosophia* као филозофија није традиционално, као што тврди Правописна комисија, јер су сви српски писци од првог српскога књижевника, Саве Немањића, па све до год. 1918-е, а највећи део и до год. 1960-е, сугласник *с* у тој речи изговарали и писали као *с*, а никако као *з*.

II

За такво писање наводим ове примере.

Од списка у старој српској књижевности истичем спис *Прилобейка о Александру Великом*, критички текст и расправа од Сто-

јана Новаковића, Гласник Срп. Ученог Друштва, друго одељење, књига девета, у Београду 1878, стр. 10, 15, 16, 27—31, 34, 40, 41.

Философ и философија се налазе у Вукову *Српском Рјечнику* и у Ивковић—Брозову *Рјечнику хрватској језика*, где се наводе и стихови из народне песме *Тујовање змаја на Ловћену*, ст. 72—73:

Облазиће царства и краљевства
и научит' философске школе

(Вук IX, 1902, стр. 337).

Од философских и других писаца који су правилно писали философија наводим ове:

Михајло Ристић у спису *Система целокупне философије*.

Милан Кујунџић-Абердар у спису *Философија у Срба*.

Алимпције Васиљевић у *Историји народној образовања код Срба*.

Ђура Даничић у *Књизи Константина философа о њавојису*, Старине I 1862, 1—43.

Милош Миловановић у спису *Философија и наука у свом историјском развијку*.

Лаза Костић у *Основима лејоше у свеју* (1880) и у *Основном начелу, кријичком уводу у ојшију философију*.

Драгиша М. Ђурић у свима својим списима.

Бранислав Петронијевић у *Историји новије философије I-о издање* (у наслову II-ог издања, год. 1922, стоји философије, јер је, у Петронијевићеву одсуству, коректуру вршио сам издавач, који је одрастао у Загребу), затим у зборнику *Чланци и сјудује I* (1913), стр. 179, 181, 273, 218, 226, 227.

Стојан Новаковић у делу *Срби и Турци у XIV и XV веку*, издање СКЗ, 1960, стр. 252, 259, 261, 275, 294, 296, 300, 301, 311, 317, 319, 320, 344, 358, 366, 367, 372, 377.

Андрa Гавриловић у *Историји српске и хрватске књижевности*

Коста Стојановић у *Радовима Руђера Бошковића*, 1903.

Павле Поповић у студијама *Стари српски живописи XV и XVI века*, 1936, и *О Собранију Досијејева Обрадовића*.

Јован Ердѣљановић у *Зборнику у часи Б. Појовића*, стр. 68.

Јован Жујовић у истом зборнику, стр. 390, 392.

Влада Р. Петковић у истом зборнику, стр. 317.

Јаша Продановић у зборнику *Наши и сирани*.

Слободан Јовановић у књизи *Из Историје јолишчких доктрина*, књ. I, 1936, стр. 20—23, 25—27 итд.

Никола Вулић у зборнику *Из римске књижевности*, изд. СКЗ, стр. 97, 106, 107, 108, 110, 118, 120.

Веселин Чајкановић у *Прејегу римске књижевности*.

Сима Пандуровић у *Оједима из естетике*.

Нићифор Вукадиновић у студији *Досијејева Христопија и њени узор*, Прилози за КЈИФ књ. III, стр. 54, 63, 65, 71, 72, 79.

Николај Велимировић у *Новим беседама јод јором*, стр. 44, 45.

Давид С. Пијаде у свом преводу Јерусалемова *Убога у филозофију*, Београд 1921.

Милоје Васић у свом преводу *Ајолона С. Ренака*, 1951, изд. СКЗ, на пример стр. 91.

Владан Максимовић у свом преводу Хефдингова *Уибеника исџорије новије филозофије*, 1926.

Тихомир Радовановић у *Исџорији ѓребога Сџарој Заветџа*, 1928, стр. 9, 15, 56, 84.

Ј. Д. Стојановић у *Филозофији Анриа Берџсона* 1925.

Илија М. Живанчевић *Новом ѓокољењу*, Београд 1934, стр. 46, 64, 65, 67 — 69, 85, 111, 112.

Јустин Поповић у *Филозофским урџинама* (=Библиотека Свечаник 23), 1957, стр. 24, 25, 29, 33, 34, 35, 38—40, 43, 44, 57, 69, 146, 148, 152, 176—179, 185, 190—191, 193.

Олга Косановићева у свом преводу *Визанџијских слика* Ш. Дила I, изд. СКЗ (1927), стр. 23—25, 60, 63, 215.

Јела Спиридоновић Савић у *Сусреџима* (1944), стр. 10, 13, 18, 20, 45, 46, 62, 93, 95, 98, 100, 103, 117, 118, 121, 123, 124, 128, 131, 133, 134 итд.

Исидора Секулић у књизи *Говор и језик, кулџурна смџира народа*, 1956, стр. 19, 20, 25, 27, 28, 43, 63, 71.

Ксенија Атанасијевић у тези *Бруново учење о најмањем*, 1922, стр. 3, 4, 5, 6, 14.

Светомир Ристић *Основи Бошковићеве динамичке аџоми-сџишке*, 1912, стр. 1.

Борислав Лоренц у *Прејлегу исџорије филозофије од најсџаријеј до најновијеј гоба*, Београд 1927.

Никола Поповић у свом зборнику *Три ѓредавања из филозофије*, 1924.

Никола Крстић у расправи *Поводом умејносџи Синише Корџића*, 1925 (=Жива Филозофија 2), стр. 10, 17, 23, 69, 70, 79.

Павле Јефтић у књизи *Инџија, ризница мудросџи*, 1937, стр. 5, 10, 16, 22, 23, 28, 71, 73, 75, 90.

Михајло Ђурић у докторској дисертацији *Игеја ѓприродној ѓрава у ѓрчких софисџа*, 1958, стр. 3, 5—9, 11—14, 19—25 итд.

Вељко Петровић у књизи *О књижевносџи и књижевноцима* (=Сабрана дела VI, 1959), стр. 539, 540, 547, 587.

Иво Андрић *На Дрини ћуџрија*, изд. СКЗ, 1961, стр. 262, 263, 269.

Милош Н. Ђурић у свима својим списима.

Славко Леовац у свима својим радовима.

Овде додајем да се речи филозофија, философ и филозофски налазе свугде у Станојевићевеј *Енциклопедџији срџско-хрџајско-словеначкој*, књ. I—IV.

III

Хрвати су веђином писали и пишу филозофија, али је и у њих било и има зналаца који пишу филозофија, на пример:

Ватрослав Јагић у *Изабраним краћим сјисима* 1948, стр. 62, 598, и у *Сјоменима моја живоја*, I (1930) стр. 99, 100.

Фрањо Мајкснер у *Хисторији римске књижевности*, у Загребу 1884, стр. 86—93, 193, 195, 213, 215.

В. Медини у *Олегалу философије Љуг. Вулићевића*, 1915.

Р. Пинтер у књизи *Немачка књижевност до смрти Гејсеобе*, Загреб, 1897 (=Слике из свјетске књижевности V), стр. 84, 110, 112, 124, 125, 131, 154, 156—158, 163, 189, 197, 218, 229, 230, 262, 315, 363, 365, 367—369.

Тома Маретић, најпонесенији и најпостојанији вуковац и славни кодификатор Вукова и Даничићева језика, у књизи *Песма о краљу Налу*, изд. СКЗ, стр. 100, 113, 110, 122. Он се и овде угледао на Вука, оца наше националне културе и организатора азбуке и правописа, јер и Вук у своме преводу *Новој Завети* пише философија (*Посланица Колошанима* II 8).

Жељко Марковић у студији *Мајемајшика у Плајона и Аристотела*, Рад, ЈАЗУ, књ. 261 (1938), стр. 83, 87, 93, 95, 100, 107, 113, 116, 117, 121.

IV

Највећи део горе поменутих философа, научника и књижевника учили су хеленски језик у средњој школи, и зато су и могли правилно писати само философија.

Филозофија и филозоф не ваља писати ни зато што реч филозоф значи онога који воли мрак, јер *phileo* значи волим, а *zophos* значи, мрак подземни свет, царство сенки, а то чланови Правописне комисије нису имали на уму. И зато писати на пример, „Лајбниц је створац једног великог филозофског система“ значи Лајбница клеветати, јер он никако није био мракољубив мислилац, нити је стварао некакав мракољубив систем, него је био философ, тј. волео истину и светлост, а никако мрак.

Према свему што је горе изложено, не треба писати филозофија ни филозоф, него само *философија* и *философ*, *quod erat demonstrandum*, а тако већ пишу у нас истинољубиви и напредни људи, и тако се пише и у књигама философске библиотеке *Каријашинге*, као и у часопису *Данас*.

Београд.

Милош Н. Ђурић.

ZUSAMMENFASSUNG

Miloš N. Đurić: „FILOSOFIJA“ ABER NICHT „FILOZOFIJA“

Der Verfasser korrigiert das neueste *Rechtschreibbuch der serbokroatischen Sprache* (Beograd 1960) und beweist, daß man in Bezug auf die Aussprache und das Rechtschreiben im Worte filosofija nur den Laut s aussprechen und schreiben soll (*filosofija*), nicht aber den Laut z (*filozofija*).